Moterų kapuose aptiktos lankinės laiptelinės segės artimos savo konstrukcija ir yra kiek panašios į II grupės lankinę laiptelinę segę, aptiktą vyro kape 100.

Abu moterims priskirtus radinių kompleksus preliminariai galima skirti VII a. pirmajai pusei – viduriui.

Lazdininkai (Kalnalaukis) cemetery

In 2008 KM continued the investigation of Lazdininkai (Kalnalaukis) cemetery (Kretinga District) with the excavation of 2 trenches: trench 46 (30 m^2) and trench 47 (50.24 m^2) in the S and SE parts of the cemetery.

4 inhumations were excavated in trench 46: burials 92 and 93 of two females, burial 96 of an individual of undetermined sex (female?), and burial 97 of a male. The female burials contained: hand built miniature pots, a hand built pot, amber spindle whorls, necklaces with glass and enamel beads, bronze coil beads, a ring-shaped pendant, and bronze facetted beads, pins with round heads and round pendants, bracelets plated with white metal and somewhat thickened triangular terminals, and a bronze crossbow ladder brooch. Burial 97 contained a warrior buried with single-edged sword, an axe, a knife, a spearhead, a whetstone, a hand built pot, and a crossbow brooch with a long foot. On the basis of the preliminary data, the burial assemblages are characteristic of the second half of the 6th century.

In trench 47, six inhumations were excavated: burial 94 of a male, burial 95 of an individual of undetermined sex and 15–18 years of age (male according to the grave goods), burial 98 of an individual of undetermined sex and 12–18 years of age (female according to the grave goods), burial 99 of a female, and burials 100 and 101 of males. The main burial direction was W or NW. The grave goods characteristic of male burials were weapons and other artefacts (one or two spearheads, a single-edged sword, a socketed axe, a scythe, a whetstone, and a hand built pot), ornaments (a crossbow zoomorphic brooch very similar to group III and a cruciform pin with iron tweezers). An exceptional burial assemblage (two spearheads, a single-edged sword, a bridle bit, a socketed axe, a scythe, a hand built pot, a shoulder strap with round distributors and zoomorphic pendants, three crossbow brooches, two of which are ladder brooches characteristic of groups II and IV, one group III zoomorphic brooch, and other rare artefacts) were found in burial 100, which contained a warrior who definitely belonged to the tribal aristocracy.

Neck, chest, and arm ornaments (a neck-ring with a twisted bow, amber and glass bead necklaces, group II bronze crossbow ladder brooches, a bracelet with thickened triangular terminals, and coil rings) and various amber artefacts (a spindle whorl and an amulet) predominated as the main grave goods in the female burials. A metal belt tip should be assigned to the rarer grave goods. A rough hand built miniature pot was found in the head area in one of the burials.

It is possible to preliminarily assign the burials excavated in trench 47 to the first half – middle of the 7th century.

Julius Kanarskas

Kalnuvėnų kapinynas

Kalnuvėnų kapinynas (A1652) (Klaipėdos r.) yra kelio Klaipėda (Jakai)–Liepoja dešinėje pusėje, ties posūkiu į Kretingą. Jis išaiš-

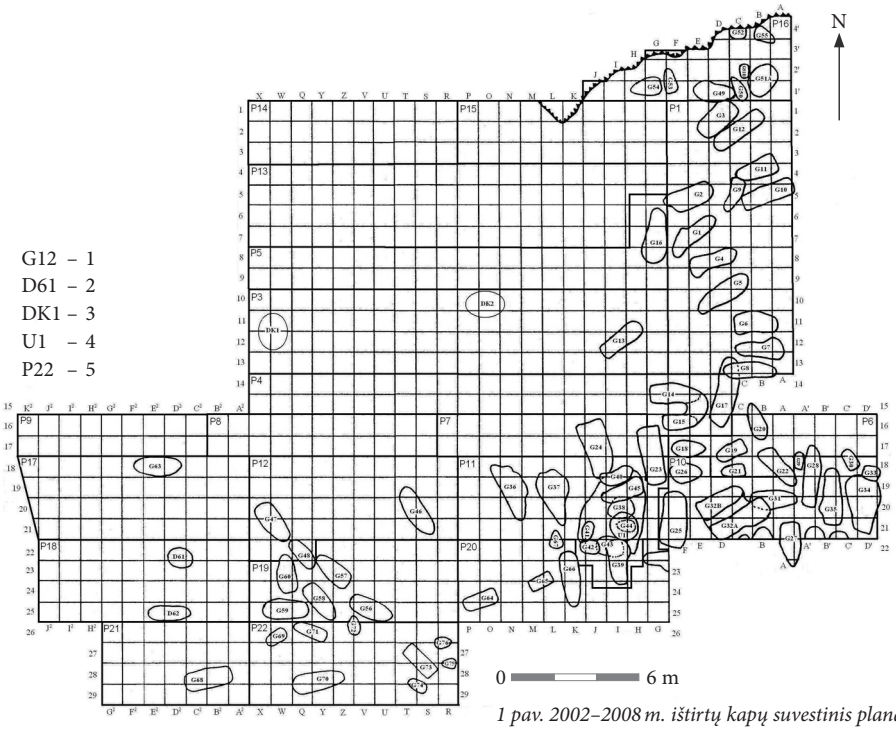

1 pav. 2002–2008 m. ištirtų kapų suvestinis planas: 1 – griautinis kapas; 2 – degintinis kapas; 3 – degintų kaulų koncentracija; 4 – ugniavietė; 5 – perkasa. J. Kanarsko brėž.

Fig. 1. Plan of the burials excavated during 2002–2008: 1 – inhumation; 2 – cremation; 3 – concentration of cremated bones; 4 – pyre site; 5 – trench.

kintas 2001 m. (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 245), o nuo 2002 m. nuolat tyrinėjamas (*ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 103–105; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 128; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 105–107; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 116–118; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 154–157; *ATL 2007 metais,* V., 2008, p. 184–188). Kapinynas smarkiai suardytas dirbant įvairius žemės judinimo darbus. 2002–2007 m. jame ištirtas 789,3 m^2 dydžio plotas, aptiktas 61 griautinis ir 2 degintiniai IX–XI a. kapai (1 pav.), 2 stulpavietės ir surinkti 555 radiniai, dalis kurių priskiriama senajam geležies amžiui (II–V a.).

2008 m. tyrimai tęsti labiausiai žemės judinimo darbų pažeistoje kapinyno dalyje, į P ir PV nuo 2002–2007 m. ištirtų plotų. Čia atidengtos 3 perkasos ir ištirtas 101,35 m^2 dydžio plotas, kuriame aptiktos 13 griautinių kapų (64–76) liekanos, surinkta 40 radinių. Perkasoje 20 atidengti 4 (2 pav.), perkasoje 21 – 1 (3 pav.), o perkasoje 22 – 8 kapai (4 pav.). Kapai tiriamoje vietoje smarkiai suardyti žemės judinimo darbų metu. Jų viršutinės dalys sunaikintos, išliko tik nuo 1–3 cm iki 16–17 cm storio apatinės dalys. Kapo 68 galvūgalis per visą gylį perartas, o į kapo 64 dugną įarti melioracijos vamzdelio ir apdailos plytos fragmentai.

Griaučiai sunykę, todėl mirusiųjų lytį ir kūno padėtį kape galima nustatyti tik pagal

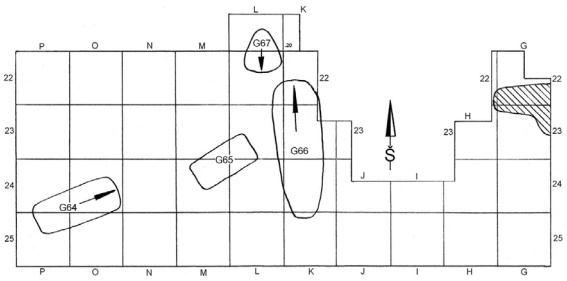

0 1,2 m

2 pav. Perkasos 20 ir kapų 64–67 planas. J. Kanarsko brėž.

Fig. 2. Plan of trench 20 and burials 64–67.

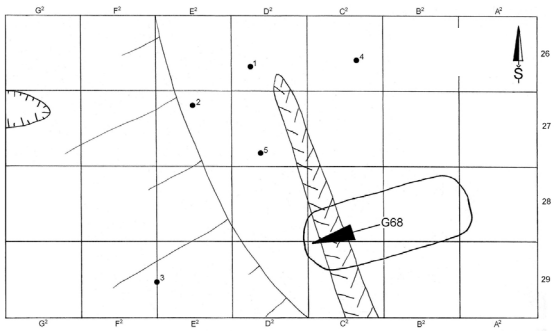

0 100 cm

3 pav. Perkasos 21 ir kapo 68 planas: 1 – ietigalio plunksna; 2 – ietigalio įmovos dalis; 3 – geriamojo rago apkalas; 4 – lankinės segės fragmentas; 5 – įvijinis žiedas. J. Kanarsko brėž.

Fig. 3. Plan of trench 21 and burial 68: 1 – a spearhead blade; 2 – a spearhead socket; 3 – a drinking horn rim; 4 – a fragment of a crossbow brooch; 5 – a coil ring.

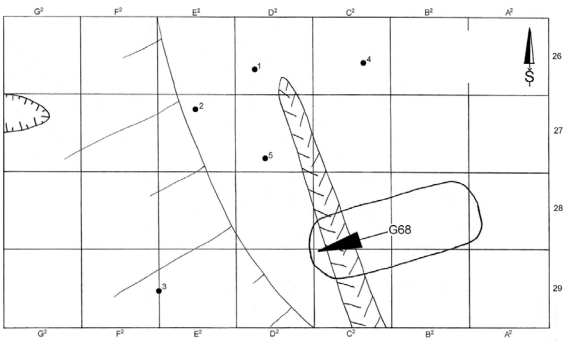

0 100 cm

4 pav. Perkasos 22 ir kapų 69–76 planas: 1 – lankinė aguoninė segė; 2 – įmovinis ietigalis. J. Kanarsko brėž.

Fig. 4. Plan of trench 22 and burials 69–76: 1 – a crossbow brooch with poppy head terminals; 2 – a socketed spearhead.

įkapes, jų išsidėstymą arba kapo duobės įrengimą. 7 kapuose (65, 67, 69, 72, 73, 75, 76) buvo palaidoti mažamečiai vaikai, o 6 kapuose (64, 66, 68, 70, 71, 74) – paaugliai (arba suaugusieji). Palaidotųjų lytį pagal įkapes nustatyti pavyko tik kape 68, kuriame buvo palaidota moteris. Kituose kapuose palaidotųjų lyties nustatyti neįmanoma.

Kapų kontūrai netaisyklingo ovalo plano, pailgi, suapvalintais galais, dažniausiai siaurėjantys link kojūgalio. Trys mirusieji buvę paguldyti galvomis į PV (68, 70, 76), po du – į ŠR (64, 69) ir PR (71, 73) ir po vieną į Š (66), P (67) ir R (75). Mirusiųjų orientavimo trijuose kapuose (65, 72 ir 74) nustatyti nepavyko. Karstų žymių nepastebėta.

Vaikų kapų duobių ilgis 0,74–1,24 m, didžiausias plotis – 49–77 cm. Paauglių (arba suaugusiųjų) kapų ilgis – 1,73–2,7 m, didžiausias plotis – 0,65–1,1 m. Duobės užpiltos tamsiai rudos arba juodos spalvos žeme, maišyta su degėsiais ir smulkiais anglių gabaliukais, kurie leidžia teigti, kad laidojimo metu buvo atliekamos apeigos su ugnimi. Kapų duobių dugnai atidengti 16–29 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Tikrojo kapų gylio nustatyti neįmanoma, kadangi kalvos paviršius suardytoje kapinyno teritorijoje nukastas.

Tyrinėto ploto V dalyje, maišytoje žemėje virš griautinio moters kapo 68 aptikta degintų kauliukų, patekusių iš netoli buvusių degintų kapų.

Iš viso surinkta 40 archeologinių radinių, iš kurių 32 aptikti kapuose, o 8 – maišytoje že-

mėje. Jie labai blogos būklės, korodavę, sunykę, daugumos išliko tik fragmentai. Panašu, kad laidojimo apeigų metu įkapės buvo laužomos, o į kapą įmesta tik dalis nuolaužų.

Kape 68 rastas griautiniam VIII–IX a. turtingos kuršių moters kapui būdingas įkapių komplektas. Jį sudarė žalvarinis kryžinis smeigtas su kabučių ir grandinėlių deriniu, puoštas kalstyta sidabro plokštele su mėlyno stiklo akutėmis (5 pav.), 2 žalvarinės apyrankės storėjančiais ir platėjančiais galais, storagalė apyrankė, 6 žalvariniai įvijiniai žiedai, apskritas žalvarinis kabutis su kalstyta sidabro plokštele ir mėlyno stiklo akutėmis (6 pav.), geležinis peiliukas ir yla, mėlyno stiklo karolis ir kt.

Šešiuose kapuose (65, 71–74 ir 76) įkapių nerasta. Iš atsitiktinių radinių reikėtų paminėti perkasoje 22 rastą geležinį įmovinį ietigalį karklo lapo formos plunksna ir žalvarinę lankinę aguoninę segę (7 pav.).

Iš viso 2002–2008 m. Kalnuvėnų kapinyne ištirtas 890,65 m^2 dydžio plotas, kuriame aptikti 74 griautiniai ir 2 deginti VIII–XI a. kapai, 2 stulpavietės, surinkti 595 archeologiniai radiniai. Suardytoje kapinyno dalyje išlikę kapai atsidūrė arti žemės paviršiaus. Juose esančių negausių ir blogos būklės, tačiau mokslinę, kultūrinę ir archeologinę išliekamąją vertę turinčių įkapių nykimo procesas dėl rūgštingo pajūrio dirvožemio kasmet spartėja, todėl archeologinius tyrimus būtina vykdyti nuolatos.

Tyrinėjimai liudija, kad kapinyno medžiaga būdinga pajūrio regione gyvenusių kuršių materialinei kultūrai. Ji perduota saugoti KM, kuriame nuo 2002 m. komplektuojamas Kalnuvėnų kapinyno radinių rinkinys. 2008 m. tyrinėta kapinyno dalis datuojama VIII–XI a.

Kalnuvėnai cemetery

In 2008, 101.35 m^2 was excavated in Kalnuvėnai cemetery (Klaipėda District), where 13 severely destroyed inhumations dating to the 8th–11th centuries were discovered (Figs. 1–4). The richest grave goods were

5 pav. Moters kape 68 rastas kryžinis smeigtas su kabučių deriniu ir grandinėlėmis. J. Kanarsko nuotr.

Fig. 5. The cruciform pin with a pendant and chain ensemble found in female burial 68.

0 5 cm

0 2 cm

6 pav. Moters kape 68 rastas apskritas kabutis, dengtas kalstyta sidabro plokštele su mėlyno stiklo akutėmis. J. Kanarsko nuotr.

Fig. 6. The round pendant covered with a toreutic silver plate and blue glass stones that was found in female burial 68.

0 2 cm

7 pav. Lankinė aguoninė segė. Atsitiktinis radinys. J. Kanarsko nuotr.

Fig. 7. A crossbow brooch with poppy head terminals. A chance find.

found in the 8th–9th-century burial of a Curonian female, which contained a cruciform pin which included a pendant and chain ensemble and was decorated with a toreutic silver plate with blue glass stones (Fig. 5), two bronze bracelets with thickened and flaring terminals, a bracelet with thickened terminals, six bronze coil rings, a round bronze pendant with a toreutic silver plate and blue glass stones (Fig. 6), an iron knife, an iron awl, a blue glass bead, etc. During the 10th–11th-century funeral rites, fire rites were conducted and the bulk of the grave goods broken and only some of the pieces thrown in the grave pit (Fig. 7).

Mykolas Michelbertas

Paprūdžių kapinynas

2008 m. VU tęsė Paprūdžių kapinyno (AR389) (Kelmės r.) tyrinėjimus. Šiame kapinyne 2000–2007 m. iškasta 40 perkasų, kurių bendras plotas yra apie 670 m² (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 102–103; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 122–123; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 105–106; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 126–127; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 108–109; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 120–121; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 159–160; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 188–189). Buvo surasti 24 daugiau ar mažiau apardyti griautiniai kapai su gana gausiomis įkapėmis. Aptikta ir nemažai atsitiktinių daiktų, kilusių iš suardytų kapų. Ištirtosios Paprūdžių kapinyno dalies chronologija – III a. pabaiga – VI a. Rasta ir pavienių vėlyvojo geležies amžiaus daiktų.

2008 m. tyrinėjimai pradėti kapinyno dalyje, esančioje į P nuo 2007 m. iškastos perkasos XXXIX. 2008 m. buvo iškastos dar 5 perkasos (XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLV), kurių bendras plotas yra 110 m². Paaiškėjo, kad tirtoji kapinyno dalis buvo ardoma bulviarūsių, kitos paskirties ūkinių duobių. Ypač apardytas buvo perkasų XLIV ir XLV plotas. Ariant lauką, dalis kapų įkapių buvo išblaškyta dideliame plote.

Tyrinėjimų metu perkasoje XLI ir kontrolinėje juostoje tarp perkasų XLI ir XLII aptikti 3 apardyti griautiniai kapai. Mirusieji laidoti 40–50 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Įdomiausias yra mergaitės *kapas 26*. Šis kapas buvo įrengtas tarp ovalaus 1,3x1,5 m dydžio akmenų vainiko (1 pav.). Kapo įkapes sudarė 2 geležiniai lazdeliniai smeigtukai ir 6 gintarinių dvigubo nupjauto kūgio formos karolių apvara (2 pav.). Mirusioji laidota galva į PR 120° kryptimi. Kapo įrengimas (ovalus vainikas) labai primena Vakarų Lietuvos kapinynų kapus. Iki šiol panaši laidosena šiame Žemaitijos regione nebuvo žinoma.

Kape 25 įkapes sudarė 2 geležiniai lazdeliniai smeigtukai, yla ir gintarinis karolis. Suardytame *kape 27* rastas retas geležinis dirbinys – ieties koto apatinio galo įmovinis smaigalys. Ištirtus kapus tenka skirti D periodo

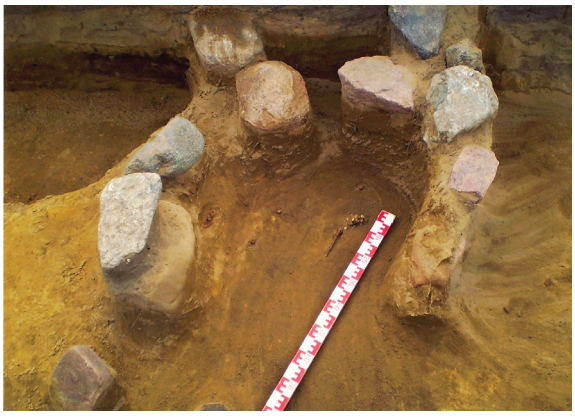

1 pav. Kapas 25. M. Michelberto nuotr.
Fig. 1. Burial 25.